

Protocol *ANTI* – pesten en ontoelaatbaar gedrag

openbare basisschool
Nelson Mandela
de andere school!

Document kenmerken:

Naam document:	Protocol ANTI-pesten en ontoelaatbaar gedrag
Versienummer:	2.5
Opdrachtgever:	obs Nelson Mandela
Auteur(s):	Lotte van Leeuwen/Annette Noordijk/Gérard Walle/Norine Meinster/Stephen Jaddoe/Sanaa Ghilal
Status:	vastgesteld
Datum vaststelling:	20-03-2017
Evaluatiedatum:	25-01-2022

Documenthistorie			
Versie	Status	Datum	Opmerkingen
2.0	Vastgesteld	20-03-2017	Protocol vastgesteld in nieuw format
2.1	Aanpassing	01-08-2017	Aangepast schooljaar 2017-2018
2.2	Aanpassing	05-02-2018	Kanjertraining toegevoegd
2.3	Aanpassing	28-06-2018	Aangepast schooljaar 2018-2019
2.4	Aanpassing	18-03-2020	Aangepast schooljaar 2020-2021
2.5	Aanpassing	25-01-2022	Pestkaarten toegevoegd.

Inhoudsopgave

Voorwoord

- Hoofdstuk 1 Achtergrondinformatie
 - 1.1 Pesten
 - 1.2 Digitaal pesten
 - 1.2 Kenmerken van de pestkop
 - 1.3 Kenmerken van de gepeste
 - 1.4 Signalen, die wijzen op pestgedrag
- Hoofdstuk 2 Gedragsregels
 - 2.1 Schoolregels
 - 2.2 Klassenregels
 - 2.3 Kanjerregels
- Hoofdstuk 3 Digitaal pesten/ cyberpesten
 - 3.1 Verschil pesten en cyberpesten
 - 3.2 Gevolgen
 - 3.3 Aanpak
 - 3.4 Regels computergebruik school
- Hoofdstuk 4 Preventieve aanpak
- Hoofdstuk 5 Curatieve aanpak
 - 5.1 Vijf sporenaanpak
 - 5.2 Aanpassingen groep 1 t/m 3
 - 5.3 Verwachtingen naar ouders
 - 5.4 Verwachtingen naar leerlingen
- Hoofdstuk 6 Ontoelaatbaar gedrag
- Hoofdstuk 7 Kanjertraining
 - 7.1 Organisatie
 - 7.2 Betrekken van ouders
 - 7.3 Kanjer Volg- en Adviesstelsel (KANVAS)
 - 7.4 Kanjerinterventies
 - 7.5 Het spreken van Kanjertaal
- Hoofdstuk 8 Pesten op het werk
- Hoofdstuk 9 Materialen

Voorwoord

Pesterijen komen op iedere basisschool voor, ook op OBS Nelson Mandela. Met dit pestprotocol willen we een positieve en effectieve bijdrage leveren aan het voorkomen en bestrijden van het pestgedrag.

Binnen de school doen zich buitengewoon veel situaties voor, waarin kinderen zich kwetsbaar opstellen: binnen de groep of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties, die gemakkelijk kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dergelijke situaties leiden tot pestgedrag.

Pestgedrag is een niet te ontkennen fenomeen.

Met behulp van dit pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een peestsituatie is gesignaleerd, maar ook pestgedrag voorkomen.

Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd, en zijn overzichten van regels en afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen. Bij de aanpak van gesignaleerd pestgedrag worden ook de ouders betrokken, omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de school.

Het is in onze ogen van groot belang dat de kinderen zich in onze school thuis voelen. Wij streven naar een prettige, ontspannen en open sfeer, waarin de kinderen zich gerespecteerd voelen en ervaren dat er voor iedereen, ongeacht capaciteiten en vaardigheden, de nodige belangstelling en aandacht is. Een pedagogisch klimaat vormt een basisvoorwaarde voor het bereiken van goede onderwijsleerresultaten en een positieve ontwikkeling van kinderen. Belangrijk kenmerk binnen dit pedagogisch klimaat is een kindvriendelijke onderwijsleeromgeving, waarbij een gevoel van veiligheid en geborgenheid bij de kinderen de grondslag vormt.

De school heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen. Maar het kan misgaan. Dat is niet erg. Het zijn leermomenten. De vragen die daarna gesteld worden zijn: "Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?"

Voor vragen over het pestprotocol kunt u contact opnemen met Norine Meinster, Gérard Walle of Stephen Jaddoe email: Norine@mandelaschool.nl / gerard@mandelaschool.nl / stephen@mandelaschool.nl.

Vertrouwenspersoon obs Nelson Mandela locatie Joubertstraat:

Norine Meinster, Stephen Jaddoe, Gérard Walle

Vertrouwenspersoon obs Nelson Mandela locatie Christiaan de Wetstraat:

Norine Meinster, Stephen Jaddoe, Gérard Walle

Hoofdstuk 1 Achtergrondinformatie

1.1 Pesten

Onder pesten verstaan we het op systematische wijze toepassen van lichamelijk of geestelijk geweld door een of meer leerlingen ten opzichte van een leerling die niet (meer) in staat is zichzelf te verdedigen. In tabel 1.1 zijn de verschillen aangegeven tussen plagen en pesten.

Tabel 1.1 Plagen en Pesten, waar zit het verschil?

	Pesten	Plagen
Machtsverhouding	De pestkop heeft de macht. Het ene kind is bang voor het andere. Bovendien gebeurt het vaak in groepsverband tegenover 1 persoon. Hierbij ligt de rol van pestkop en gepeste vast, alleen de rol van de omstanders kan verschillen. Scheve Machtsverhouding.	De kinderen zijn niet bang voor elkaar. Het gebeurt meestal 1 op 1. De rol van wie plaagt of geplaagd wordt, ligt niet vast. Gelijke Machtsverhouding.
Weerbaarheid	De gepeste voelt zich machteloos. Slachtoffer kan zich niet verdedigen.	De kinderen kunnen elkaar aan. Slachtoffer kan zich verdedigen.
Tijdsduur	Het gebeurt niet zomaar één keer, maar iedere dag weer, soms een jaar of langer achter elkaar en is niet te stoppen. Het gebeurt langdurig en intensief.	Het gebeurt meestal eenmalig en is onschuldig. Het is van korte duur en is te stoppen. Het gebeurt incidenteel.
Mishandeling	Het is bedreigend, omdat het niet om een incident gaat en het gepeste kind geen kans ziet om het te stoppen. Er is sprake van geestelijke en/ of lichamelijke mishandeling.	Het is niet bedreigend, omdat de kinderen niet bang voor elkaar zijn, elkaar aankunnen en het om een incident gaat. Er is geen sprake van geestelijke en/ of lichamelijke mishandeling.
Schade	Het gepeste kind delft het onderspit en heeft (terecht) angst voor verdere gevolgen. Er is sprake van schade.	Het blijft bij het voorval en heeft geen verdere gevolgen. Er is geen sprake van schade.

Pesten gebeurt op verschillende manieren. Er bestaat een belangrijk verschil tussen de manier waarop jongens pesten en de manier waarop meisjes dat doen. Met name jonge jongens pesten meer op een directe en fysieke manier, zoals slaan, schoppen, duwen en spullen afpakken. Naarmate jongens ouder worden verschuift dit fysieke pesten naar meer verbale vormen zoals uitschelden en belachelijk maken, waarbij fysieke handelingen een rol kunnen spelen. Meisjes hanteren daarentegen een meer indirecte stijl die ook omschreven kan worden als relationele agressie. Dat wil zeggen dat meisjes pesten door middel van sociale relaties: roddelen over het slachtoffer, buitensluiten en isoleren, negeren en afwijzen. Dit sluit overigens niet uit dat sommige meisjes, zij het bij uitzondering, ook fysiek pesten. Globaal zijn er vijf manieren te onderscheiden waarop een pestkop pest, deze manieren lopen tijdens een peestsituatie in elkaar over:

Verbaal: vernederen, uitschelden, bijnaam geven, dreigen, belachelijk maken.

Lichamelijk: duwen, slaan, schoppen, spugen, trekken, bijten.

Achtervolging: achternalopen, opsluiten, klemzetten, opjagen.

Uitsluiten: negeren, afpakken van spullen, beschadigen van spullen, isoleren.

Afpersing: dwingen, dreigen.

Bij een peestsituatie zijn er vijf partijen betrokken, te weten:

- het kind dat gepest wordt;
- het kind dat pest;
- de ouders;
- de school;
- de klas.

Bij een peestsituatie zijn er verschillende rollen. De bekendste rollen zijn de rollen van de pestkop en de gepeste. De rollen van de omstanders zijn minder bekend. De omstanders hebben, onbewust, invloed op de peestsituatie. We kunnen zeven rollen onderscheiden bij een peestsituatie, te weten:

De pestkop

Pesten vanuit macht: de pestkop wil controle over de groep, hij bepaalt wat er gebeurt.

Pesten vanuit onmacht: de pestkop is onzeker, hij pest een ander door de aandacht op hen te vestigen.

Pesten vanuit frustratie: de pestkop ervaart een frustratie waarvan de oorzaak of bron niet bereikbaar is. De pestkop reageert zich af op een zondebok die wél bereikbaar is.

De gepeste

De gepeste heeft, vaak, een beperkte weerbaarheid. Het kind heeft angstgevoelens en voelt zich eenzaam. En uit angst dat het pesten verergert, durft het kind geen acties te ondernemen. De gepeste zoekt het veilige contact van een leerkracht.

De meeloper

De meeloper is bevriend met de pestkop. Hij/ zij pest mee. De reden hiervoor kan wisselend zijn; behoefte om bij de 'populaire' groep te horen of uit angst om zelf gepest te worden.

De helper

De helper neemt het op voor de gepeste. De helper vindt het niet goed dat er gepest wordt en is niet bang voor de pestkop.

De onzichtbare

De onzichtbare vindt het goed dat de gepeste gepest wordt. De onzichtbare roept anderen erbij om het pesten te steunen en versterkt het pestgedrag van de pestkop. Dit gebeurt buiten het oog van een volwassene.

De buitenstaander

De buitenstaander trekt zich niets van het pestgedrag aan en merkt het pesten meestal niet op. De buitenstaander voelt zich niet betrokken bij de groep, maar vindt dit prima.

De stille

De meeste kinderen nemen vaak de rol van 'de stille' op zich. De stille herkent het pesten, maar durft niets te doen uit angst om zelf gepest te worden.

Waardoor worden kinderen het slachtoffer van pesten? Om deze vraag te beantwoorden wordt er onderscheid gemaakt tussen individuele factoren en omgevingsfactoren.

Individuele factoren die de kans om slachtoffer te worden van pestgedrag vergroten:

- een kind dat afwijkt van het normale patroon binnen een klas, denk hierbij aan: een andere huidskleur, religie, kleding of gedrag;
- een kind dat niet in staat is voor zichzelf op te komen;
- een kind dat eerder slachtoffer is geweest van pesten.

Omgevingsfactoren die de kans om slachtoffer te worden van pestgedrag vergroten:

- een kind dat opgroeit in een onveilige thuissituatie, een kind dat thuis wordt gepest, mishandeld of verwaarloosd;
- een kind dat te beschermd wordt opgevoed, waardoor het kind weerloos wordt;
- een kind dat les krijgt in een klas met een verstoorde groepscohesie;
- een kind dat les krijgt van een autoritaire leerkracht, waardoor het groepsevenwicht wordt verstoord.

Pesten is niet alleen schadelijk voor slachtoffers, maar ook voor de pestkop zelf en voor de klasgenoten.

Gevolgen voor slachtoffers van pesten:

Een eenmalige pestervaring is zelden erg traumatiserend, ook als die heel ernstig is. Vooral kinderen die herhaaldelijk en op verschillende manieren zijn gepest, hebben last van sociale en emotionele problemen. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat gepest worden gevoelens van eenzaamheid en depressie vergroot en bestaande problemen verergert. Slachtoffers gaan zichzelf door het pesten minder leuk vinden, vertrouwen hun leeftijdsgenoten niet en zijn bang om naar school te gaan. Die gevoelens kunnen leiden tot verder isolement en diepere depressie en nog meer pestgedrag uitlokken. Ze hebben vaker last van psychosomatische klachten, zoals hoofdpijn, slaapproblemen, buikpijn, bedplassen en vermoeidheid.

Gevolgen voor de pestkop:

De gevolgen voor de pestkop zijn op korte termijn nog niet negatief. Zolang ze op school zitten, kunnen ze zich vaak goed staande houden. Hun schoolprestaties zijn beter dan die van gepeste kinderen en hun populariteit en zelfwaardering zijn ook groter. Op de lange termijn kunnen pestkoppen echter wel sociale problemen krijgen. Een pestend kind leert dat het doelen kan bereiken zonder op een sociaal aangepaste manier met anderen te onderhandelen. Daardoor kan hij uiteindelijk onaangepaste gedragspatronen krijgen. Kinderen en jongeren die op school anderen pesten, lopen een grotere kans op ernstige problemen in hun adolescentie. Ze komen vaker met justitie in aanraking, drinken meer alcohol en plegen vaker zelfmoord.

Jongens die pesten zijn later vaker bij vechtpartijen betrokken. Meisjes die vroeger pestten hebben op latere leeftijd een grotere kans om betrokken te raken bij huiselijk geweld en om tienermoeder te worden.

Gevolgen voor klasgenoten:

De hele klas kan last hebben van pesten. De verstoring en afleiding die het pesten veroorzaakt hinderen het leren. Op dagen waarop niet-betrokken kinderen iemand gepest zien worden, vinden ze school minder leuk. Kinderen die dagelijks geconfronteerd worden met pesten krijgen bovendien de boodschap dat toeschouwers niet ingrijpen, slachtoffers verdienen wat ze krijgen en macht belangrijker is dan rechtvaardigheid.

1.2 Digitaal pesten

Kinderen maken erg veel gebruik van internet en hebben vaak een mobiele telefoon. Een deel van hun leven speelt zich tegenwoordig online af. Dit betekent ook dat naast 'gewoon' pesten ook digitaal pesten of cyberpesten kan voorkomen: pesten, treiteren of intimideren via e-mail, chat, instant messaging, mobiele telefoons of andere digitale hulpmiddelen. Gemak en anonimiteit van internet veroorzaken ook meer ongeremd pestgedrag dan in het werkelijke leven. De grenzen van taalgebruik worden verlegd en er kunnen filmpjes en foto's gebruikt worden om digitaal te pesten. Kinderen durven meer via internet. Net als 'normaal' pesten is digitaal pesten onaanvaardbaar.

Tips voor de leerkracht:

- toon interesse in wat de kinderen doen op internet;
- spreek regels af hoe je met elkaar omgaat op internet;
- maak digitaal pesten bespreekbaar in de klas;
- neem meldingen van digitaal pesten serieus.

Tips voor de leerling:

- antwoord nooit op berichten die bedoeld zijn om te intimideren of te verontrusten;
- bewaar het bericht, dit is belangrijk wanneer je de intimidatie wilt melden of om hulp vraagt;
- vertel het aan iemand die je kunt vertrouwen en meld je problemen aan mensen die er iets aan kunnen doen;
- blokkeer de verzender van de 'pest' berichten;
- let er op wat je online plaatst. Foto's en teksten die je op internet plaatst zijn vaak ook zichtbaar voor anderen;
- kijk op de website www.meldknop.nl. Daar staan praktische tips om vervelende situaties op internet op te lossen;
- omdat digitaal pesten een specifieke aanpak vraagt is er een apart hoofdstuk binnen het pestprotocol opgenomen waarbij de preventieve en curatieve aanpak gericht op digitaal pesten wordt beschreven (zie hoofdstuk 3 digitaal pesten/cyberpesten).

1.3 Kenmerken van de pestkop

Alhoewel je niet zomaar iemand een etiket van 'pestkop' kunt opplakken, op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- staat vrij positief tegenover geweld, agressie, en het gebruik van stoere taal;
- imiteert graag agressief gedrag;
- is sneller agressief, gebruikt meer geweld;
- ikt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt, komt uit voor zijn mening;
- is vrij impulsief;
- heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt;
- wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers;
- is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren;
- heeft moeite met regels, grenzen en opgelegde regels;
- schat situaties verkeerd in;
- schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in;
- heeft het moeilijk met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.);
- lijdt vaak aan een negatieve faalangst;
- hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok;
- is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest;
- geniet respect uit angst en niet uit waardering;
- heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

1.4 Kenmerken van de gepeste

Net als bij de 'pestkop' kun je niet zomaar iemand een etiket van 'gepeste' opplakken. Echter is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die gepest worden vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik;
- weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan;
- is meestal fysiek zwakker;
- is eerder in zichzelf gekeerd;
- is geneigd zich onderdanig of gediensig te gedragen;
- is onzeker in zijn sociale contacten;
- durft niet op te komen voor zichzelf;
- heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk dat hij het verdient om gepest te worden;
- voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen;
- voelt niet goed aan welke regels of normen er binnen de groep gelden;
- reageert niet op de gepaste manier op druk: begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

1.5 Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleer- en spelsituaties kunnen pestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste:

- het kind heeft blauwe plekken of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeker op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand;
- het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien;
- in sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen;
- het staat dikwijls alleen op de speelplaats; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen, of is niet welkom op feestjes en logeerpartijen;
- het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of de leider;
- als er groepjes worden gekozen wordt het kind als laatste gekozen of het blijft over;
- de schoolresultaten worden opeens veel slechter;
- het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo nipt mogelijk op tijd op school komt en is meteen na de bel weer weg.

Signalen bij de pestkop:

- het kind heeft blauwe plekken of schrammen en besmeurde of gescheurde kleren van de slachtoffers, die zich hebben verdedigd;
- zijn vriendjes zijn volgzame meelopers, die wachten op instructies van de pestkop;
- het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn;
- het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval, of van de bekwaamheid of onbekwaamheid van anderen;
- het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje;
- zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film;
- de pestkop is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn;
- de pestkop kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens;
- het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek;
- je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volgbaar en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

Hoofdstuk 2 Gedragsregels

2.1 Schoolregels

De schoolregels staan beschreven in de schoolgids. De regels gelden voor iedereen binnen de school:

- spreek Nederlands in de school, dan kunnen we elkaar allemaal verstaan en begrijpen;
- wees aardig en beleefd tegen elkaar;
- loop in de gang;
- praat netjes en rustig;
- de klassen gaan altijd met de meester of juffrouw naar buiten;
- in de ochtend eten we fruit en tussen de middag eten we brood in de klas;
- we drinken water of melk op school;
- schoolzwemmen en gymnastiek zijn verplichte lessen;
- we spelen op het schoolplein;
- we fietsen op straat.

2.2 Klassenregels

Naast de algemene schoolregels zijn er in elke groep klassenregels. De leerkracht bespreekt deze met de leerlingen aan het begin van het jaar. De klassenregels hangen op in de klas op een groen A3 vel.

Wekelijks worden de klassenregels preventief met de klas herhaald en besproken.

2.3 Kanjerregels

Hoofdstuk 3 Digitaal pesten/ cyberpesten

Onder cyberpesten verstaan we alle vormen van pesterijen die een beroep doen op nieuwe informatie- en communicatietechnologieën om slachtoffers opzettelijk en herhaaldelijk lastig te vallen, te bedreigen, te beledigen met de bedoeling om te kwetsen. Deze definitie bevat een aantal elementen die belangrijk zijn om een onderscheid te maken met andere fenomenen:

- 'cyber plagen': waarbij er geen bedoeling is om de ander te kwetsen of te schaden;
- 'cyber ruzie maken': waarbij er een gelijke machtsverhouding is tussen beide partijen en we niet kunnen spreken van een dader en een slachtoffer;
- 'cyber aanvallen': waarbij we spreken van een éénmalig incident, dat niet herhaaldelijk voorkomt.

3.1 Verschil pesten en cyberpesten

De meeste kinderen en jongeren ervaren cyberpesten als veel indringender dan klassiek pesten. Het pesten stopt namelijk niet aan de voordeur, maar gaat in de anders zo veilige thuisomgeving gewoon verder, zelfs tot in de slaapkamer. De gepeste heeft daardoor geen pestvrije momenten meer, het is alsof de pestkoppen hem/haar altijd in het vizier heeft. Thuis zijn er bovendien ook niet altijd leerkrachten of ouders in de buurt om een oogje in het zeil te houden. Zeker niet als de computer in de slaapkamer staat. Door het gebrek aan face-to-face contact met de gepeste, schat de dader soms de effecten van zijn pesterijen verkeerd in. Bovendien stimuleren het gebrek aan non-verbaal contact en de mogelijkheid om anoniem te blijven, de impulsiviteit die jongeren vaak beter zouden onderdrukken om zichzelf te behoeden van gedrag dat eigenlijk over de schreef gaat. Bij het gewone pesten is er vaak sprake van een fysieke superioriteit van dader ten opzichte van slachtoffer. Bij cyberpesten vertaalt zich dat naar een superioriteit in technische kennis.

Tot slot lijkt het alsof cyberpesten vooral een één-op-één gebeuren is, maar door het wereldwijde karakter van internet krijgt de gepeste het gevoel alsof de hele wereld meekijkt en ziet hoe hij/zij vernederd wordt.

3.2 Gevolgen

De gepeste voelt in de eerste plaats woede, frustratie en ontreddering. Deze gevoelens zijn nog sterker bij kinderen die zowel online als offline gepest worden. Vaak heeft het pesten een invloed op hun schoolprestaties en worden ze introverter. Cyberpesten tast ook je zelfbeeld en je zelfvertrouwen aan.

Doordat pesters vaak intensief bezig zijn met hun pesterijen, zijn ze minder bezig met hun schoolprestaties, waardoor deze vaak ook verslechteren.

De klasgenoten hebben vaak geen actieve rol in de situatie, toch kan een aanhoudende cyberpestproblematiek ook voor hen een aantal negatieve gevolgen hebben. Een pestprobleem beheerst vaak het klassenklimaat.

3.3 Aanpak

Pesten en cyberpesten gaan vaak hand in hand. Het pesten op school vindt zijn weg naar de nieuwe technologieën, die het hele gebeuren voortzetten buiten de school.

Het is zeer belangrijk dat de aanpak van het cyberpesten kadert in een globaal pestbeleid van de school. Zowel met leerlingen als met ouders moet er een open communicatie zijn rond deze problematiek. Op obs Nelson Mandela wordt cyberpesten aangepakt op basis van een vijfsporenbeleid. De aanpak voor cyberpesten is hiermee gelijk aan de aanpak voor klassiek pesten. Zie hoofdstuk 5 curatieve aanpak.

3. 4 Regels computergebruik school

Kinderen maken gebruik van internet ter verrijking van het onderwijs: om informatie te zoeken, schoolstof te oefenen, het maken van een werkstuk of presentatie, contacten te leggen met leerlingen van andere scholen en deskundigen te kunnen raadplegen. Internetactiviteiten zijn een onderdeel van methodes en leergangen.

Algemene afspraken:

Persoonlijke gegevens zoals foto's, naam, adres, telefoonnummer houd je voor jezelf, ook het adres en telefoonnummer van de school geef je alleen door na toestemming van de leerkracht. Je mag op internet alleen informatie opzoeken die je kunt gebruiken op school i.v.m. een project, thema, werkstuk of vakgebied.

Downloaden van bestanden mag niet. Dat kan alleen in overleg met de ICT-coördinator.

Printen mag alleen met toestemming van de leerkracht.

Mailen en Twitter mag alleen als de leerkracht daar toestemming voor geeft. Er wordt verwacht dat als je gebruik maakt van sociale media het aansluit bij een project, thema, werkstuk of vakgebied op school. Als je met elkaar communiceert via sociale media gebruik je nette taal.

Je mag geen gebruik maken van Facebook en YouTube.

Mocht je thuis gebruik maken van Sociale media en we horen op school dat er vervelende dingen worden gezegd dan word je daar op school op aangesproken.

Vraag eerst aan de leerkracht of je op internet mag. Vertel er meteen bij wat je er wilt gaan zoeken.

Vanaf groep 5 worden jaarlijks de bovenstaande afspraken besproken en is er aandacht voor veilig internetten middels de site: <https://www.diplomaveiliginternet.nl/public/game/play>

Hoofdstuk 4 preventieve aanpak

Ter voorkoming van pestgedrag zijn in onze school de volgende maatregelen genomen en wordt in onze school de volgende werkwijze gehanteerd:

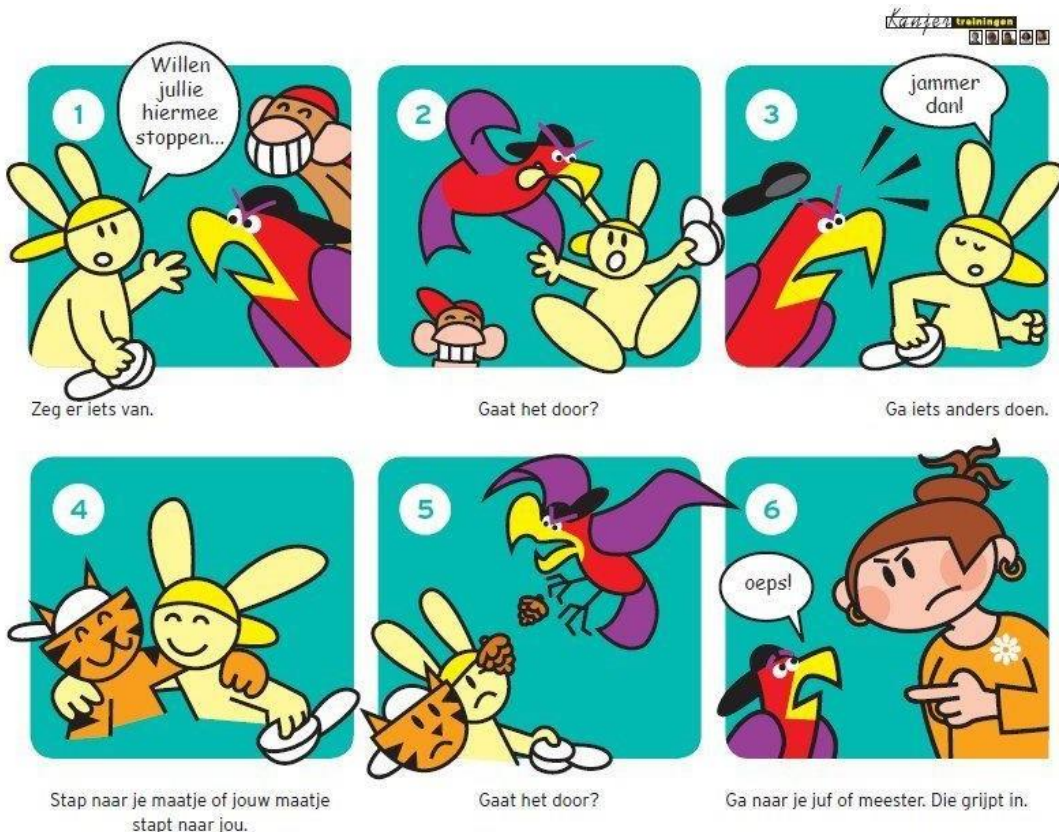
Pestprotocol

Het pestprotocol wordt zowel curatief als preventief bij pestgedrag ingezet. In het pestprotocol staat informatief beschreven wat pesten is, wat wij doen om pesten te voorkomen en hoe wij pestgedrag aanpakken.

Kanjertraining

Met behulp van de Kanjerlessen doet de school aan preventie.

1. De Kanjerafspraken.
2. Denk goed over jezelf en de ander.
3. Pieker niet in je uppie, maar deel je zorgen met de ander, bij voorkeur met je ouders.
4. Denk oplossingsgericht.
5. Geef op een nette manier je mening en doe je voordeel met kritiek die je krijgt.
6. De school maakt onderscheid tussen onvermogen en onwil:
 - 6a. Is er sprake van onvermogen, dan mag deze leerling erop vertrouwen dat hiermee rekening wordt gehouden. Deze leerling heeft veel te leren in een moeizaam proces. De omgeving heeft daar begrip voor.
 - 6b. Is er sprake van onwil, dan krijgt deze leerling een grens gesteld, ook als dat samengaat met onvermogen. Bij onwil kan geen beroep meer worden gedaan op begrip vanuit de omgeving. Die rek is eruit. Het kan namelijk niet zo zijn dat de omgeving overal rekening mee moet houden, en dat het onwillige kind om wat voor reden dan ook "de eigen gang" mag gaan.
7. Hulp in de vorm van een maatje/buddy/tutor (bemiddeling).
8. Duidelijk schoolbeleid en handhaving ervan.

Volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling

In groep 1 en groep 2 wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling gevolgd met behulp van KIJK! In groep 1 t/m groep 8 wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling gevolgd met behulp van KanVas, het digitale Kanjer Volg- en Adviesstelsel. Dit stelsel bestaat onder andere uit een sociogram, een leerlingenvragenlijst, een docentvragenlijst en een breed scala aan pedagogische adviezen.

Als een leerling een zorgwekkende score behaalt bij KanVas, dan kan de leerkracht ervoor kiezen om de ouder vragenlijst in te zetten.

De ontwikkeling wordt gepland binnen een groepsanalyse, waarin de leerkracht doelen stelt en evalueert voor de groep en individuele kinderen.

Energizer

Iedere leerkracht voert wekelijks een Energizer uit binnen de groep. Energizers hebben als doel energie op te wekken binnen een groep, waardoor men zich meer op zijn/ haar gemak gaat voelen. Een Energizer bevordert de groepscohesie.

Regels

In alle leerling groepen worden duidelijke gedragsregels gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken. De regels gelden voor iedereen binnen de school. Iedereen is bekend met de klassenregels.

Positief gedrag

Positief gedrag van leerlingen wordt gestimuleerd, door het positieve gedrag te belonen.

Ouders

De ouders zijn op de hoogte gesteld van het pestprotocol. Op iedere locatie ligt een exemplaar van het pestprotocol ter inzage voor de ouders en het personeel.

Leerkrachten

De leerkrachten hebben kennis en inzicht m.b.t. alle aspecten van pestgedrag, en zijn vaardig in het signaleren en remediëren van pestgedrag. Alle leerkrachten zijn in het bezit van een pestprotocol en handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen. Een leerkracht gaat oplossingsgericht aan de slag met een probleem.

De leerkrachten gaan respectvol om met de leerlingen en elkaar; ze tonen hierbij voorbeeldgedrag. Het voorbeeldgedrag van de leerkracht nodigt leerlingen uit om over te stappen naar de wereld van wederzijds respect.

Activiteiten tijdens pauze van leerkrachten

Gedurende de pauze van de leerkracht worden er activiteiten georganiseerd voor de kinderen. Ook tijdens deze activiteiten wordt het pestprotocol gehanteerd. De medewerkers die deze activiteiten begeleiden zijn geïnformeerd welke regels wij hanteren op school. Wat er tijdens deze activiteiten gebeurt moet zoveel mogelijk gedurende deze activiteiten opgelost worden. Leerkrachten kunnen indien nodig een nagesprek houden in de klas.

Smileys

Binnen de aanpak neemt de school het overzicht van de bovenstaande smileys als uitgangspunt: “Het is prima dat jouw vrienden het leuk vinden wat jij bedenkt en doet, maar als de rest van de klas dat niet leuk vindt, evenals jouw juf of meester (en jouw ouders als die erachter komen), dan gaan we dat niet doen op school.”

Je blijft fatsoenlijk en je laat je niet bepalen door je uitdager(s): “Geef geen benzine aan vervelend lopende motortjes.” Mocht een leerling zich niet willen houden aan de eenvoudige afspraken zoals weergegeven in de smileys, dan wordt dat met de ouders van het betreffende kind besproken. In dit gesprek wordt ervan uitgegaan dat de ouders met de school willen samenwerken om het gedrag te verbeteren.

Hoofdstuk 5 curatieve aanpak

Wat doen wij als school als er pestgedrag wordtesignaleerd?

5.1 Vijf sporen aanpak

In hoofdstuk 1 is beschreven welke vijf partijen betrokken zijn bij een peestsituatie. Omdat er bij pesten meerdere partijen betrokken zijn moet een interventie zich niet alleen op de pestkop of de gepeste richten. Alle betrokkenen moeten betrokken worden om tot een gewenst resultaat te komen. De school werkt hierbij met de 'vijf sporen' aanpak. De vijfsporenaanpak bestaat uit het mobiliseren van de zwijgende middengroep (de rest van de klas), hulp aan de pester en de gepeste en professionalisering van leerkrachten en ouders (Van der Meer, 2014).

Begeleiding gepeste leerling:

- luister naar het kind en neem het probleem serieus;
- het verhaal duidelijk krijgen: wie pest er, hoe wordt er gepest, hoelang;
- de reactie van de leerling zelf bespreken: wat doet hij/zij voor, tijdens en na de pesterijen;
- samen met het kind werken aan een oplossing;
- indien nodig professionele hulp inschakelen.

Begeleiding van de pestkop (leider van de pesterijen):

- laten inzien wat het effect is van de pesterijen;
- uitleggen welke stappen jij, als leerkracht, onderneemt om het pesten aan te pakken;
- duidelijke grenzen stellen;
- gesprek aangaan; wat is de reden en oorzaak van de pesterijen;
- de pestkop zich leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding'.

De ouders van het gepeste en van het pestende kind steunen:

- ouders die zich zorgen maken over pesten serieus nemen;
- ouders op de hoogte houden van peestsituaties;
- informatie en advies geven over pesten en de manieren waarop pesten kan worden aangepakt;
- in samenwerking tussen school en ouders het pestprobleem aanpakken: zowel op school als vanuit de thuissituatie;
- indien nodig professionele hulp inschakelen;
- de middengroep (de rest van de klas) betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem:
 - Met de kinderen praten over pesten en over hun eigen rol daarbij;
 - Met de kinderen overleggen over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen;
 - Samen met de kinderen werken aan oplossingen, waarbij ze zelf een actieve rol spelen.

De algemene verantwoordelijkheid van de school:

- de school zorgt dat er voldoende informatie is over pesten;
- de school werkt actief met een pestprotocol en dit protocol wordt jaarlijks gecontroleerd en zo nodig aangepast;
- de school werkt aan een goed beleid rond pesten en veiligheid van leerlingen waar de hele school bij betrokken is.

In situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd en de leerling na meerdere malen praten niet heeft geleerd om zijn gedrag aan te passen, worden een aantal stappen doorlopen. Deze stappen staan beschreven in de pestkaarten. De pestkaarten en het analyseformulier zijn in het schooljaar 2022-2023 voor het eerst in de mappen van de leerkrachten en zijn eveneens terug te vinden in de Teams-omgeving (algemene schoolinformatie → protocollen → mapje Protocol ANTI-pest en ontoelaatbaar gedrag). Het analyse formulier is ook terug te vinden in de Teams-omgeving via de bovenstaande stappen.

Aanvulling omschrijving aanpak

Als een conflict zich tussen kinderen afspeelt dan zal de school kiezen voor een oplossingsgerichte aanpak. Dat wil zeggen: de school zoekt een oplossing die alle partijen (zo veel mogelijk) recht doet, en borgt gemaakte afspraken. Een oplossingsgerichte aanpak is te onderscheiden van een wraak- en haatgerichte aanpak (vormen van bedreiging en kwaadsprekerijen) of een zeurgerichte aanpak (indirecte kwaadsprekerijen en slachtofferschap).

De “vijf sporen” aanpak is niet leidend als curatieve oplossingsgerichte aanpak. De leerkracht kent zijn/ haar groep en heeft de vrijheid om de stappen vanuit het pestprotocol (geel-oranje-rood) in te zetten met een andere aanpak. Onderstaand een omschrijving van 3 voorbeelden:

De No Blame-aanpak bestaat uit de zeven stappen: gesprek met de gepeste, praten met een steungroep (bestaande uit pesters, meelopers en vrienden van de gepeste), uitleggen van het probleem, delen van verantwoordelijkheid, verzamelen van ideeën met de steungroep, laat het aan de steungroep over en individuele gesprekken met alle betrokkenen (Robinson, Maines, & Douchar, 2010).

De steungroep aanpak bestaat uit vier stappen, te weten: gesprek voeren met de leerling, gesprek voeren met de steungroep, na een week een evaluatiegesprek voeren met de leerling en na twee weken één met de steungroep (Young, 2012).

Bij De Methode Kids' Skills worden problemen met behulp van een stappenplan omgebogen naar vaardigheden (van de gepeste en de pester) die nog aangeleerd of versterkt kunnen worden (Furman, 2007; Young, 2012).

5.2 Aanpassingen groep 1 t/m 3

Bij de groepen 1 t/m 3 worden dezelfde stappen doorlopen. Het uitdelen van de gele, oranje en rode kaart wordt gevisualiseerd. Het analyseformulier wordt mondeling, op het niveau van het kind, besproken.

Bij groep 1 en groep 2 is er tevens een groene kaart. De groene kaart symboliseert positief gedrag. De leerlingen weten dat als ze een groene kaart krijgen, dat ze positief gedrag tonen. Voorbeelden van groen gedrag: opkomen voor een ander, samen spelen, samen werken etc.

In alle groepen is het pestprotocol aanwezig. Het stappenplan hangt in iedere klas naast de deur. Alle kinderen krijgen fysiek een kaart (geel-oranje-rood). Zowel bij de gepeste als bij de pester wordt een notitie geplaatst in ParnasSys, hierbij wordt de situatie zo objectief mogelijk beschreven.

5.3 Verwachtingen naar ouders

Het oplossen van conflicten tussen kinderen is zelden een probleem, als op basis van het voorgaande met elkaar wordt overlegd.

Van de ouders wordt verwacht dat zij zich aan de volgende vuistregels houden:

- *wij verwachten dat u andere ouders en kinderen respectvol benadert;*
- *u spreekt in positieve zin over andermans opvoeding en andermans kind. Dat doet de school ook over u en uw kind. Kunt u dat niet, dan houdt u uw mond. Meent u toch het recht te hebben kwaad te spreken op basis van vermeend onrecht dat u is aangedaan, dan bent u waarschijnlijk de oorzaak van alle emotionele opwindning;*
- *als u zich zorgen maakt om het welzijn van uw kind, of het welzijn van andermans kind, dan overlegt u met de school. Uitgangspunt daarbij is dat u in gesprek gaat met het doel een oplossing te zoeken die goed is voor u en uw kind, maar ook goed is voor de andere kinderen. De school is hierin uw medestander;*
- *als ouder kent u het verschil tussen overleg waarin zorg wordt gedeeld of een oplossing wordt gezocht, en kwaadsprekerij;*
- *u onthoudt zich van kwaadsprekerijen op internet of via WhatsApp*

5.4 Verwachtingen naar leerlingen

Spreek met respect over je ouders. Uiteindelijk bepalen jouw ouders wat wel en niet kan.

Spreek met respect over je school. Uiteindelijk bepalen de leerkrachten wat wel en niet kan op school.

Spreek met respect over je klasgenoten. Beheers jezelf. Blijf fatsoenlijk. Daar kom je het verst mee. Je juf/ meester is hiervoor het aanspreekpunt als dit moeilijk voor je is.

Spreek met respect over jezelf. Ook jij mag er zijn. Als je daaraan twijfelt, spreek dan met je ouders en/of je juf/ meester.

Beheers je op sociale media. Gedraag je.

Wil ik stoer zijn? Dan ga ik op een vechtsport.

Wil ik de baas spelen? Ik vraag een hond.

Verveel ik me? Dan verzin ik zelf een leuk plan.

Pest ik omdat ik bang ben zelf gepest te worden? ... Dan stop ik daarmee!

Hoofdstuk 6 Ontoelaatbaar gedrag

Welke stappen worden ondernomen bij ontoelaatbaar gedrag?

Pestgedrag is een onderdeel van ontoelaatbaar gedrag. Echter zijn er op school meer uitingvormen van gedragingen door leerlingen die ontoelaatbaar zijn.

Onder ontoelaatbaar gedrag verstaan wij die uitingvormen van gedrag door leerlingen, die onmiddellijke procedurele gevolgen hebben.

Deze procedurele consequenties worden hieronder beschreven en gelden voor alle leerlingen. Waar nodig, is een nuancering per leeftijdsfase aangebracht. Het is voor een goed pedagogisch klimaat belangrijk dat alle leerlingen, leerkrachten, schoolmedewerkers en ouders van de procedures op de hoogte zijn en ernaar handelen.

Voorbeelden van ontoelaatbaar gedrag op obs Nelson Mandela:

- pesten; zie hoofdstuk 1 pestprotocol;
- fysiek geweld: schoppen, slaan, bijten, knijpen, krabben, spugen;
- weglopen uit de klas of uit de school;
- diefstal;
- vandalisme, vernieling, vervuiling;
- seksuele handeling/ seksuele intimidatie/ online seksueel misbruik;
- non-verbaal geweld, herhaaldelijk vloeken, schelden;
- herhaald negeren schoolregels, binnen of buiten school;
- discrimineren;
- (be)dreigen, intimideren, zowel verbaal als non-verbaal.

Extra toevoeging van ontoelaatbaar gedrag binnen de bovenbouw

- rondneuzen in andermans spullen;
- roken, drugs, alcohol;
- wapenbezit;
- spijbelen.

Ontoelaatbaar gedrag waarbij de directie DIRECT wordt ingeschakeld en waarbij ouders DIRECT op de hoogte worden gesteld:

- fysiek geweld naar een leerkracht;
- weglopen uit de school;
- seksuele handeling/ seksuele intimidatie/ online seksueel misbruik;
- Wapenbezit;
- roken/ drugs-/ alcoholgebruik;
- Spijbelen: bij spijbelen wordt ook leerplicht ingeschakeld.

Binnen al deze situaties volgt er op school een gesprek met ouders, waarbij de mogelijkheid van inzet wijkteam of SMW wordt besproken.

Ontoelaatbaar gedrag waarbij stappen vanuit het pestprotocol worden ingezet: zie hoofdstuk 4. Diefstal: indien nodig wordt de wijkagent ingeschakeld.

Vandalisme, vernieling, vervuiling: de leerling ruimt op/ maakt schoon; indien nodig wordt de wijkagent ingeschakeld.

Bedreiging: indien nodig wordt de wijkagent ingeschakeld.

Discrimineren: indien nodig wordt de wijkagent ingeschakeld.
Herhaald negeren schoolregels, binnen of buiten school.
Fysiek geweld naar een leerling: indien nodig wordt de wijkagent ingeschakeld
Weglopen uit de klas.
Non-verbaal geweld.
Rondneuzen in andermans spullen.

Van alle acties wordt een melding gemaakt binnen Parnassys.
In gevallen waarin dit protocol niet voorziet, beslist de directie.
Alle leerkrachten zijn collectief verantwoordelijk voor het gedrag van alle leerlingen en spreken hen hierop aan! De groepsleerkracht is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de consequentie(s) voor de leerling(en) van zijn/ haar groep.

Hoofdstuk 7 Kanjertraining

Bij de Kanjertraining horen petten die staan voor het gedrag dat de kinderen vertonen. Het is de bedoeling dat kinderen zich bewust worden van hun eigen gedrag en dat ze voor bepaald gedrag kunnen kiezen.

- Witte pet/ Tijger

De tijger is een kanjer. Hij/zij is tevreden met zichzelf, komt voor zichzelf op en voor anderen. Maar weet ook wanneer het tijd is om weg te lopen.

- Rode pet/ Aap

Neemt niemand serieus ook zichzelf niet, hij/zij lacht overal om. Het is een meeloper en hij/zij versterkt hierdoor het gedrag van de pestvogel.

- Gele pet/ Konijn

Heeft een negatief zelfbeeld en komt niet voor zichzelf op of voor anderen. Loopt liever snel (bang) weg.

- Zwarte pet/ Pestvogel.

Vindt zichzelf geweldig en anderen helemaal niks. En laat dat aan andere kinderen voelen.

We willen met de Kanjertraining bereiken dat alle kinderen zich gaan gedragen als een witte pet. Elk met zijn eigen karakter als basis.

Onderstaand de verwachtingen naar personeelsleden van obs Nelson Mandela op het gebied van organisatie, betrekken van ouders, KANVAS, interventies en taal.

7.1 Organisatie

- Maakt dagelijks contact met alle kinderen begroet ieder kind met een handdruk/ high-five.
- Werkt aan een goede relatie met ieder kind.
- Geeft complimenten en waardering.
- Reageert duidelijk op ongewenst gedrag.
- Start ieder schooljaar met de Startweek.
- Geeft de Kanjerlessen zoals beschreven in de handleiding, wekelijks 45 minuten.
- Heeft het deel conflictbeheersing gelezen.
- In groep 6,7 en 8 wordt de digibord-begeleiding gebruikt.
- Maakt een planning voor de Kanjerlessen voor een schooljaar en zet deze op het rooster
- Geeft de Kanjerlessen structureel (volgens het rooster).
- Hangt de petjes zichtbaar in de klas.
- Hangt pestposter, smiley-poster en basisregels Kanjertraining zichtbaar in de klas.
- Maakt gebruik van het boek: "99 Kanjerspelletjes".
- Kent de themaverhalen.

7.2 Betrekken van ouders

- Betrekt ouders bij (Kanjers)lessen/ geeft minimaal 1 ouder les per schooljaar.
- Informeert ouders over de KT op de informatieavond aan het begin van het schooljaar.
- In groep 6,7 en 8 wordt het Pettenkwadrant aan ouders voorgedaan.

7.3 Kanjer Volg- en Adviesstelsel (KANVAS)

- Vult (vanaf groep 0) tweemaal per jaar de docentvragenlijst van KANVAS in.
- Laat kinderen vanaf groep 4 tweemaal per jaar het sociogram invullen.
- Laat kinderen vanaf groep 5 tweemaal per jaar de leerling vragenlijst (KANVAS) invullen.
- Betreft ouders van zorgleerlingen door gezamenlijk het adviesstelsel in te vullen.

7.4 Kanjerinterventies

- Kan Kanjerinterventies toepassen los van de Kanjerlessen.
- Voert de oefening motor & benzinepomp jaarlijks én wanneer nodig in de klas uit.
- Kan een pestprobleem in de groep op de juiste wijze aanpakken.
- Oefent feedback (tip/top) geven en ontvangen met kinderen (kent leerlijn feedback).
- Zet structureel en indien nodig de interventie met het pettenkwadrant in.
- Kan de interventie meidenvenijn inzetten wanneer nodig.

7.5 Het spreken van Kanjertaal

- Spreekt positief over zichzelf en anderen. Heeft een positieve verwachting van anderen.
- Blijft rustig en geeft het goede voorbeeld. (normgedrag)
- Legt de petten uit door eerst de combinatie met de witte pet te maken.
- Kan onderscheid maken tussen straatcultuur/wereld van wantrouwen (driehoek) en wederzijds respect/ wereld van vertrouwen (rechthoek).
- Kan onderscheid maken tussen onwil en onmacht en eigen handelen daarop afstemmen.
- Kan overeenkomstig het pestprotocol omgaan met grensoverschrijdend gedrag bij kinderen/ ouders en collega 's.
- Vraagt naar bedoeling van mensen (de intentie) i.p.v. naar het waarom.
- Refereert aan petten/Kanjergedrag/Kanjerafspraken/ motor en benzinepomp.
- Is oplossingsgericht.
- Reageert niet vanuit gevoelens van irritatie/ergernis, cynisme/onverschilligheid en/of angst/onmacht.

Hoofdstuk 8 Pesten op het werk

Welke stappen kan je ondernemen als een ouder of personeelslid zich gepest voelt?

Op obs Nelson Mandela gaan we respectvol met elkaar om en worden ongewenste omgangsvormen waaronder pestgedrag, niet getolereerd!

Onder pesten op het werk worden intimiderende handelingen of gedrag verstaan door collega's, leidinggevend en/of publiek tegen een en dezelfde persoon die zich hiertegen niet kan of wil verdedigen. Het gaat hier om vormen van verbale en psychische agressie. Voorbeelden zijn beledigen, schelden, treiteren, irriteren, bespotten, roddelen of iemand buitensluiten. De werknemer, die doelwit is van dit gedrag, ervaart dit als bedreigend, vijandig, beledigend, vernederend en kwetsend. Het kan hier gaan om subjectieve interpretaties, maar ook om objectieve feitelijkheden. Pesten is iets anders dan een eenmalig incident of een conflict. De impact van het pest gedrag wordt bepaald door de gepeste.

Aanleiding en gevolgen

Vier factoren kunnen op de werkvloer een rol spelen bij pestgedrag, te weten:

- individuele factoren;
- situationele factoren;
- organisatorische factoren;
- maatschappelijke factoren.

Het inzichtelijk maken, hanteerbaar maken en verminderen van deze factoren liggen aan de basis van dit beleid.

Gevolgen pestgedrag:

- de gepeste wordt in zijn/haar waardigheid aangetast. Mogelijke gevolgen: psychische, fysieke, gedrags- en inkomenseffecten, sociaal isolement.
- kwaliteit van het werk kan verminderen, omdat men bijvoorbeeld minder gemotiveerd is, last kan krijgen van concentratie- en geheugenverlies, vermijdingsdrang en/of een verlaagd zelfvertrouwen.
- pesten heeft niet alleen effecten op de individuele werknemer, maar ook op de organisatie als geheel. Het gaat om verhoogd arbeidsverzuim, slechte sociale verhoudingen, verlies van productiviteit, kwaliteit en leerlingen en een verhoogde kans op ongelukken. Ook gaan mensen met minder plezier naar hun werk en is er een hoger personeelsverloop.

Preventieve aanpak

- Voorbeeldfunctie: ongewenst gedrag wordt op geen enkele wijze getolereerd wordt. Het management vertoont voorbeeldgedrag en neemt duidelijk stelling tegen ongewenst gedrag;
- informatieverstrekking: informatie wordt verstrekt via brochures, BOOR-Connect, het protocol. Iedereen is op de hoogte van de preventieve en curatieve aanpak.

Curatieve aanpak

- signalen met betrekking tot pestgedrag worden te allen tijde serieus genomen, er is aandacht voor de pester, de gepeste en de omgeving;
- signaleer je pestgedrag? Steun de gepeste en keur het pestgedrag af. Benadruk de positieve kanten van de gepeste. Maak het pestgedrag bespreekbaar bij de leidinggevende of een vertrouwenspersoon;
- word je gepest? Ervaar je ongewenst (pest)gedrag, dan is het van groot belang om hulp te zoeken! Blijf er niet mee rondlopen maar bespreek het met iemand die je vertrouwt. Vraag hulp aan je leidinggevende of een vertrouwenspersoon.

Bij pestgedrag wordt de No Blame approach ingezet. De No Blame approach is een oplossingsgerichte methode. De oplossingsgerichte methode gaat, in tegenstelling tot de probleem georiënteerde methode, ervan uit dat er geen uitgebreide probleemanalyse noodzakelijk is om een probleem op te kunnen lossen. De No Blame methode is gericht op de mogelijke oplossing van het probleem.

Toegespitste, belangrijke attitudes hierbij:

- pesten wordt door het gehele team aangemerkt als ongewenst en onacceptabel;
- er wordt voor hulp geboden aan de gepeste en de pester;
- toeschouwers hebben een rol binnen het oplossingsgerichte proces te vervullen;
- er wordt begripvol geluisterd;
- er wordt gezocht naar een oplossing.

De No Blame methode is een stappenplan om effectief en oplossingsgericht tegen pesten op te treden. De gepeste wordt apart genomen door de leidinggevende. Een vertrouwenspersoon kan hierbij aanwezig zijn. Het pestprobleem wordt in kaart gebracht.

De leidinggevende heeft een gesprek met de pester. Het pestprobleem wordt in kaart gebracht.

Er wordt een steungroep geformeerd. De steungroep stelt een oplossingsgericht plan op.

Na 5 werkdagen volgt er een evaluatie. Er wordt hierbij gekeken wat er is veranderd.

Het is bij deze aanpak belangrijk dat de leidinggevende en de steungroep geen deel van het probleem worden. Wat dit stappenplan bijzonder maakt, is dat het erin voorziet dat het pesten op een voor alle betrokkenen veilige manier wordt opgelost en dat het mensen leert om op een oplossingsgerichte manier om te gaan met conflicten.

De No Blame approach is niet leidend bij de aanpak van pestgedrag op het werk. De leidinggevende heeft de vrijheid om een andere, meer passende aanpak, in te zetten indien dit gewenst/ noodzakelijk is.

Hoofdstuk 9 Materialen

Welke materialen kan je preventief en/ of curatief inzetten?

In tabel 9.1 staat per bouw aangegeven welke materialen over pesten aanwezig zijn. De materialen kunnen de leerkrachten zowel preventief als curatief inzetten. Bij enkele materialen staat er tevens een website aangegeven, deze website geeft extra informatie over het materiaal.

Tabel 9.1 Materialen om het pesten preventief en curatief aan te pakken

Onderbouw	
Naam	Materiaal
Pest jij ook?	Boek
Eentje Geentje het lieveheersbeestje	Prentenboek
Beertje anders	Methode http://www.beertje-anders.nl/
Middenbouw	
Naam	Materiaal
Coole kikker	Kinderboek en spel http://www.decoolekikker.nl/
Pestweb pestkwartet	Spel
Bovenbouw	
Naam	Materiaal
Wat je pest ben jezelf	Dvd en lesmateriaal
Spijt	Kinderboek/ dvd/ lespakket
Anti pestpakket	Pesttest en informatie
Traditioneel pesten	Kaartspel http://www.pestweb.nl/aps/pestweb
Digitaal pesten	Kaartspel http://www.pestweb.nl/aps/pestweb
Pesten, mijn boek over durf en zelfvertrouwen	Opdrachtenboek voor de gepeste

Leerkrachten/ouders	
Naam	Materiaal
Grip op de groep	Praktisch boek
Pesten op school	Praktisch boek
Pesten, wat is het, wat doe je eraan?	Theoretisch boek
Pestweb info	Posters, ballonnen
Kinderen pesten kinderen	Brochure

De bovenstaande materialen zijn terug te vinden in een kist. De kist is aanwezig in de kamer van de intern begeleider.